

6. Sınıf İngilizce Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Değerler Açısından İncelenmesi

Didem Özyuva

Milli Eğitim Bakanlığı

Ahmet Yamaç

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ÖZ

Bu araştırmanın amacı 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan metinlerde hangi değerlere yer verildiğini tespit etmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması benimsenmiştir. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında 6. sınıflarda okutulan iki ders kitabında yer alan metinler, içerdikleri değerler bakımından Schwartz (2012) tarafından belirlenen değer sınıflaması dikkate alınarak incelenmiştir. Reading ve Listening metinlerinden oluşan birinci kitapta 48 metin, ikinci kitapta 50 metin incelemeye dâhil edilmiştir. Ders kitapları analiz edilirken içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Metinlerde yer alan cümleler Schwartz (2012) tarafından belirlenen 36 alt değer doğrultusunda değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre her iki kitaptaki metinlerde en çok yer alan iki değer sırasıyla zevk ve sorumluluk değerleridir. Her iki kitapta da en az yer verilen değer ise barış içinde bir dünya değeridir. Metinlerde yer verilen değerlerin ünitelere ve metinlere dengesiz bir şekilde dağıldığı ve yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kitaplar Schwartz'ın (2012) değer kategorilerine göre incelendiğinde metinlerde en fazla hazcılık, iyilikseverlik ve evrenselcilik başlıklarındaki değerlere yer verilirken; uyarılım, güç ve geleneksellik başlıklarında hiç değere yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Değerlerin ünitelere ve metinlere daha dengeli dağıtılması önerilmiştir. Ders kitaplarının mevcut öğretim programları doğrultusunda hazırlandığı göz önünde bulundurulursa öncelikle öğretim programında yer alan değerler eğitime daha açık ve kapsayıcı şekilde vurgu yapacak değişikliklerin yapılması gerekebilir.

Anahtar Kelimeler: Değer, değerler eğitimi, İngilizce, ders kitapları, metinler

Erciyes Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Kayseri/TÜRKİYE
*Erciyes Journal of
Education (EJE)*
DOI: 10.32433/eje.1041663

SCREENED BY

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim : 24.12.2021

Kabul : 31.10.2022

Yayınlanma : 31.10.2022

Önerilen Atıf

Özyuva, D. & Yamaç, A. (2022). 6. Sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan metinlerin değerler açısından incelenmesi. *Erciyes Journal of Education*, 6(2), 145-165. <https://doi.org/10.32433/eje.1041663>

*Bu çalışma, ilk yazarın Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde tamamlamış olduğu yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. Bilim Uzmanı, Milli Eğitim Bakanlığı, didem22747@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6354-5943>

2. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, ahmetyamac@erciyes.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8027-5121>

Examination of the Texts in the 6th Grade English Textbooks in Terms of Values

Didem Özyuva

Ministry of Education

Ahmet Yamaç

Erciyes University, Faculty of Education

ABSTRACT

The aim of this study is to determine which values are included in the texts in the 6th grade English textbooks. In the research, case study, one of the qualitative research designs, was adopted. The texts in two 6th grade textbooks in 2020-2021 academic year were examined in terms of the values, taking into account the value classification of Schwartz (2012). 48 texts in the first book and 50 texts in the second book are included in the analysis, which consist of listening and reading texts. Content analysis method was used while analyzing the textbooks. The sentences in the texts were evaluated in line with 36 sub-values determined by Schwartz (2012). According to the findings, the most common values in the texts of both textbooks are the values of pleasure and responsibility, respectively. The value that is given the least place in both books is the value of a world in peace. It is concluded that the values in the texts are distributed unevenly to the units and they are insufficient. When the books are examined according to the value categories of Schwartz (2012), the values in the titles of hedonism, benevolence and universalism are mostly included in the texts; It was concluded that no value was included in the titles of stimulation, power and tradition. It is suggested that the values should be distributed more evenly to the units and texts. Values education in the curriculum may need to be changed in a more open and inclusive way.

Keywords: Value, values education, English, textbooks, texts

Erciyes University,
Faculty of Education,
Kayseri/TURKEY

*Erciyes Journal of
Education (EJE)*

DOI: 10.32433/eje.1041663

SCREENED BY

Type: Research

Article History

Received : 24.12.2021

Accepted : 31.10.2022

Published : 31.10.2022

Suggested Citation

Özyuva, D. & Yamaç, A. (2022). Examination of the texts in the 6th grade English textbooks in terms of values, *Erciyes Journal of Education*, 6(2), 145-165. <https://doi.org/10.32433/eje.1041663>

*This study has been derived from the first author's master thesis completed at Erciyes University Graduate Institute of Educational Sciences.

1. Master's degree, Ministry of Education, didem22747@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6354-5943>

2. Assoc. Prof., Erciyes Üniversitesi, ahmetyamac@erciyes.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8027-5121>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

While the advances in science and technology enable us to develop materially, it is our values that develop our spiritual side and how much of them we reflect in our lives. The reason for much negativity experienced in society, especially in recent times, is due to the fact that existing values lose their former importance and disappear completely. Creating a society that is loyal to its past and values have become the goal of all societies that want to be permanent. For this reason, importance has been given to the education of values and the title of "Values" has been added to the curriculum of many courses today.

This is a clear indication that values education has begun to be given importance in schools. When the studies on values education are examined, it is seen that these studies are generally conducted on behalf of the effectiveness of the text, visuals and activities in the books and the texts, visuals and activities included in the course contents such as Life Science, Social Studies and Turkish (Aktan & Padem, 2013; Ekinci Çelikpazu et al. Aktaş, 2011; Erdönmez, 2019; Güven and Yıldırım, 2019; Güzel, 2013; Padem and Aktan, 2014; Yiğit and Tarman, 2013). Accordingly, in this study, it is aimed to examine the values in the texts in the 6th grade English textbooks in line with the value categories of Schwartz (2012). The reason why Schwartz (2012) is based on value classification in this study is that as a result of the literature review, it was determined that the Schwartz classification is the most comprehensive value classification.

Purpose

The aim of this study is to determine which values are included in the texts in the 6th grade English textbooks. For this purpose, the sub-problems included in the research are as follows:

- How often are the values in Schwartz's (2012) classification included in the texts in the 6th grade English textbooks?
- In which value categories of Schwartz (2012) do the values in the texts fall into?

Method

In the research, case study, one of the qualitative research methods, was adopted. In study, the texts in two textbooks approved by the Ministry of National Education in the 6th grades in the 2020-2021 academic year were examined in terms of the values they contain, taking into account the value classification determined by Schwartz (2012). 48 texts in the first book and 50 texts in the second book are included in the analysis, which consist of listening and reading texts. Content analysis method was used while analyzing the textbooks. The sentences in the texts were evaluated in line with 36 sub-values determined by Schwartz (2012). At the last stage, the values in the texts and their frequencies were tabulated and interpreted. Some measures were taken to increase the validity and reliability of the research.

Findings

One of the findings obtained from the research regarding the books is that the two most common values in the texts in both books are the values of pleasure and responsibility, respectively. The value that is given the least place in both books is the value of a world in peace. In the first book, 14 value types were identified, and in the second book, 15 value types were identified. It has been determined that the same values are included in both books, although their frequency varies. It has been concluded that the values in the texts are distributed unevenly to the units and texts and are insufficient. Moreover, it has been found that the values of self-orientation, conformity, tradition and security are not included in the texts of the textbooks.

Discussion & Conclusion

According to Schwartz (2012), the most important value categories are benevolence, self-orientation, and universalism, while the least important values are power and stimulation values because they contradict human nature. When evaluated from this point of view, the value of benevolence and universalism has been among the most frequently cited values in accordance with the view expressed by Schwartz. On the contrary, no value related to the self-orientation value category was included in either book. According to Schwartz, stimulation and power values, which are the least important value categories, were not found in both books. From this, it can be concluded that there is a consistency between the books and Schwartz's point of view, although not completely.

As a suggestion, the values should take place more evenly in the texts and units in the textbooks. Furthermore, some values such as self-orientation, conformity, tradition and security should be included more in the texts. Values education in the curriculum may need to be changed in a more open and inclusive way.

GİRİŞ

Sürekli değişen ve gelişen dünyamızda toplumların gelişmesinin ve bu gelişmişliği korumasının yolu, bilim ve teknolojiye en üst düzeye ulaşmasının yanında geçmişten getirdikleri manevi yönlerini de koruyup çağa uygun bir şekilde geliştirmelerinden geçmektedir. Sadece bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler değerlerini kaybetmiş bir milletin devamlılığı için yeterli değildir. Uysal (2008)'a göre son birkaç yüzyıldır bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler insanları şiddete ve savaşa hizmet eder hale getirmiştir. Adalet, eşitlik, barış, huzur ve mutluluk gibi insani değerlerin yerini şiddet, nefret, açlık gibi olumsuz durumlar almıştır. Günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle toplumlar birbirine yakınlaşmış ve bu toplumları bir arada tutmanın önemli noktalarından biri de değerler olmuştur (Karababa, 2019). Yaşanan bütün bu durumlar değerler konusunun önemini daha da artırmıştır.

Değer kavramı felsefe, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, iktisat, matematik ve tarih gibi birçok alanı ilgilendiren çok yönlü bir kavramdır (Aşıcı, 2009; Ulusoy, 2007). Felsefede "Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey", Matematikte "Bir değişkenin veya bilinmeyeninin sayısı ile anlatımı", genel anlamda ise "Bir şeyin önemini anlatmaya

yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, üstün nitelik, meziyet, yararlı nitelikleri olan kimse veya bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2021).

Zencirkıran’a (2017) göre değer bir toplumun ulaşmak istediği en genel, en ideal ve en soyut kültür öğelerini göstermektedir. Sosyolog Schaefer (2013) değeri insanların davranışlarını etkileyen aynı zamanda başkalarının eylemlerini de değerlendirmenin ölçütleri olarak tanımlamaktadır. Özensel’e (2003) göre ise değer toplumun sosyal ve kültürel değerlerine anlam kazandıran en önemli ölçütlerdir.

Değerler bireysel boyutta kişilerin tutum ve davranışları hakkında bilgi veren toplumsal anlamda ise toplumun ideal düşünme ve davranış biçimlerini ortaya koymaya yarayan ölçütlerdir (Olca İmamoğlu ve Karakitapoğlu Aygün, 1999). Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar yapmış olan araştırmacılara göre ise değer kavramı “bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç” olarak tanımlanmaktadır (Güngör, 2000, s.27). Tutar (2016) değeri insanlar ya da toplumlar tarafından günlük yaşamda neyin istenen, uygun, güzel veya çirkin olduğuna yönelik kişilere rehber olan standartlar olarak tanımlamaktadır. “Değerler kişileri istenilen davranışlara yönlendiren, belli durumların ötesine geçen, davranışların belirlenmesinde ve değerlendirilmesinde ölçüt olan, önem sırasına göre toplumdan topluma hatta kişiden kişiye farklılık gösteren kavram ve inançlardır” (Schwartz ve Bilsky, 1987, s.551).

Tezcan’a (2016) göre sosyolojik anlamda değer sosyokültürel bir olgunun önemini belirlemeye yarayan ölçüttür. Tezcan (2016) değerlerin özelliklerini dört maddede sıralamaktadır.

- Değerlere grupta yer alan kişiler tarafından ortaklaşa karar verilmiştir, değerler bireysel yargılara dayanmaz.
- Değerlere inanılır. Değerler, toplumun ihtiyaçlarının karşılanması ve huzurun sağlanması için gereklidir.
- Değerler kişileri duygulandırır ve heyecanlandırır. İnsanlar yüce değerlere büyük özverilerde bulunur, canları pahasına bu değerleri korurlar.
- Değerler insanların zihninde var olan soyut kavramlardır.

1930’lu yılların başında Allport ve Vernon Spranger’in kuramını temel alan deneysel bir çalışma yapmışlardır. Çalışmaları Spranger tarafından ortaya atılan 6 farklı kişilik tipinin değerlerle olan ilişkisini karşılıklı olarak ortaya koymayı amaçlamaktadır (Clawson & Vinson, 1978). Bu değer kuramında bireysel farklılıklar üzerine kurulan altı farklı boyut yer almaktadır. Bu boyutlar estetik, teorik, ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değerlerdir (Allport, Vernon & Lindzey, 1960’ dan akt. Sapsağlam, 2020).

Rokeach değerlerin belli bir davranış ya da amacın toplumsal olup olmasına ya da tercih edilip edilmemesine karar vermemizi sağlamada etkili olduğunu ifade etmiştir (Rokeach, 1973’ den akt. Biros, 2019). Ayrıca Rokeach tüm insanlığın 36 ana değeri paylaştığını da belirtmiştir. Bu değerlerin önem sırası kişiden kişiye değişebilmektedir. Bu değerler iki sınıfa ayrılabilir: amaç değerler ve araç değerler. Amaç değerler rahat bir yaşam, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, mutluluk, özgürlük, aile güvenliği, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk; araç değerler ise bağımsız olma, bağışlayıcı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı,

itaatkâr, kendini kontrol eden, kibar, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, yardımsever, yaratıcı olmalıdır (Rokeach, 1973'ten akt. Genç, 2020).

Schwartz ile Bilsky (1987) kapsamlı bir literatür araştırmasının ardından Rokeach'ın ortaya attığı değer kuramına dayanarak değerleri biyolojik gereksinimler, kişiler arası uyum için etkileşimsel gereksinimler, toplulukların refah ve yaşamı için toplumsal taleplerden oluşan üç evrensel gereksinimin bilişsel yansımaları olarak kabul eden bir kuram ortaya atmışlardır. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı'na (2000) göre bu kuram, değer tipleri arasındaki dinamik ilişkileri belirleme amacını taşımaktadır. Değer tipleri birbirleriyle uyumlu olabileceği gibi çelişki ve zıtlık da taşıyabilir. Birbirine yakın değerler yüksek bir benzerlik ve uyum içinde iken, birbirine uzak değerler çelişki içinde olabilir.

Schwartz ile Bilsky (1987) yedi farklı ülkede yaptıkları çalışma ile değerlerin sekiz farklı güdüsel ilgi alanına ayrıldığını belirtmişlerdir. Bunlar; zevk, güvenlik, sosyal güç, başarı, öz yönelim, toplum yanlısı, kısıtlı uyum ve olgunluktur (Schwartz ve Bilsky, 1987).

Başarı Alanı: Üçüncü temel ihtiyaç ise hem fiziksel ihtiyaçlarımızı karşılamak hem de bütünlüğümüzü korumak adına gerekli kaynakları çevremizden elde etmek için beceriler geliştirip bunları kullanmaktır. Bu beceriler başarılı bir sosyal iletişim için geçerlidir. Başarı, toplumda sosyal onay ve takdir için temel oluşturacaktır. Rokeach'ın kuramında olduğu gibi başarı alanı içinde yer alan değerler yetenek, hırs ve sosyal onaydır (Schwartz ve Bilsky, 1987).

Öz Yönelim Alanı: Bu alandaki değerler bir kişinin karar verme, yaratıcılık ve davranışta bulunma için var olan özgür kapasitesine güven ve bundan memnuniyet duymayı ifade eder. Rokeach'ın kuramında da olduğu gibi bu alandaki değerler hayal gücü (ilgi ve yaratıcılık), özgürlük, bilgi ve mantıktır (Schwartz ve Bilsky, 1987).

Kısıtlı Uyum Alanı: Sosyal etkileşimin ve grupların düzgün bir şekilde işleyişi başa çıkılmaz dürtülerin ve başkalarının çıkarlarına zarar veren eylemlerin engellenmesini gerektirir. Rokeach'ın kuramında olduğu gibi bu alanda yer alan değerler itaat, kibarlık, temizlik ve öz kontroldür (Schwartz ve Bilsky, 1987).

Toplum Yanlısı Alan: Dürtülerin önlenmesi sosyal etkileşimin bozulmasını önlerken başkalarının huzuru için olumlu anlamda ve etkin bir kaygı duymak da toplumların gelişimi için gereklidir. Bu gereklilik değer sistemlerinde de yansıtılmaktadır. Rokeach'ın kuramında olduğu gibi bu alanda yer alan değerler diğerkâmlık, yardımseverlik, kibarlık ve sevgidir (Schwartz ve Bilsky, 1987).

Sosyal Güç Alanı: Sosyal güç birçok faydalı kaynak üzerinde denetim sağlamayla ilgilidir. Rokeach kuramında bu değer alanına direk yer vermemiştir. Çünkü Rokeach insanların güç tarafından yönlendirildiğini kabul etmeyeceklerini ifade etmiştir. Yalnızca içerisinde bir değer bulunması bir değer alanı olarak sosyal gücün değerlendirilmesi için yeterli görülmemiştir. Bu yüzden Schwartz ve Bilsky de sosyal güç alanını anlam olarak en yakın buldukları başarı alanı içinde değerlendirmişlerdir. (Schwartz ve Bilsky, 1987).

Olgunluk Alanı: Alanlarda yer verilen değerlere ulaşmak ve bunları korumak için etkin bir şekilde çalışmak gerekmektedir. Ancak insanların yalnızca yaşayarak ve deneyimleyerek, anlamayı öğrenerek, sosyal ve fiziksel gerçekliği kabullenerek yani olgunlaşarak ulaştıkları

hedefler de vardır. Bu alanda yer alan olgunluk değerleri bilgelik, açık fikirlilik, olgun sevgi, güzellikler dünyası ve cesarettir (Schwartz ve Bilsky, 1987).

Schwartz 1992 yılında ilk kuramını yeniden gözden geçirmiş ve 20 ülkeden 40 örneklem üzerinde yaptığı çalışma ile kuramında birkaç değişiklik ve ekleme yapmıştır. Üç potansiyel evrensel değer türünün daha ayrıntılı bir şekilde ele alınması ve bu değerlerin ölçülmesi için yöntemlerin geliştirilmesi sağlanmıştır (Schwartz, 1992). Dinselliğin sıra dışı özelliklerle evrensel bir değer olarak değerlendirilebileceği olasılığını ortaya atmış ve bu çalışmada bu değeri ölçebilecekleri yöntemler geliştirmiştir. Yapılan deneysel çalışmaların sonuçlarına ve kavramsal değerlendirmelere bakarak daha önce belirlenmiş olan dört değer alanının tanımında ve içeriğinde değişikliğe gidilmiştir. Üç değer alanının adında içeriklerini daha iyi yansıtmaları adına değişiklik yapılmıştır. Bunlar; öz yönelim, uyarılım, hazcılık, başarı, güç, güvenlik, uyum, gelenek, maneviyat, iyilikseverlik ve evrensellik değerleridir (Schwartz, 1992).

Öz Yönelim: Bu alanın hedefi değişmemiştir ancak hedefe daha iyi uyması açısından bu alanın hedefini ölçen değerlerde bir değişikliğe gidilmiştir. Bu alanı ölçen değerler yaratıcılık, özgürlük, kendi hedeflerini belirleme, meraklı olma, özgür olma değerleri olarak güncellenmiştir (Schwartz, 1992).

Uyarılım: Uyarılım değerleri ideal bir harekete geçme için organizmanın ihtiyacı olan çeşitlilik ve uyarılımdan doğmaktadır (Berlyne, 1960; Houston ve Mednick, 1963; Maddi, 1961'den akt. Schwartz, 1992). Sosyal deneyimle oluşan uyarılım ihtiyacındaki biyolojik temelli çeşitlilikler uyarılım değerlerinin öneminde bireysel farklılıklara yol açabilir. Bu alanda yer alan değerler heyecan, yenilik, hayata meydan okumadır (Schwartz, 1992).

Hazcılık: Önceki çalışmalarda Rokeach'ın listesinde yer alan mutluluk ve neşe değerlerini içerdiği için zevk alanı olarak adlandırılmıştır. Ancak bu değerlerin ikisi de organizmanın ihtiyaçlarından kaynaklanmamaktadır. Bu nedenle bu türde yer alan değerleri zevk ve duyuların kişisel tatmin (zevk, hayattan tat alma) oluşturur (Schwartz, 1994).

Başarı: Bu alan önceki çalışmada olduğu şekliyle kalmıştır. Herhangi bir ekleme ya da değişiklik yapılmamıştır (Schwartz, 1992).

Güç: Bu çalışmada güç alanı başarı alanı içerisinde değil ayrı bir alan olarak değerlendirilmiştir. Başarı değerleri somut etkileşimde yeterliliğin aktif bir şekilde gösterilmesini vurgularken güç değerleri daha genel bir sosyal sistem içerisinde baskın bir konum elde etme ve bu konumu koruma odaklıdır. Güç değerlerinin asıl hedefi, sosyal statünün ve saygınlığın korunması, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim ve kontrolünün sağlanmasıdır. Bu alana ait değerler otorite, zenginlik, sosyal güç, toplumdaki görünümünü koruyabilme ve toplum tarafından tanınmadır (Schwartz, 1992).

Güvenlik: Bu çalışmada toplumsal güvenlik değerlerinin yanında bireysel güvenlik değerlerine de yer verilmiştir. Eklenen yeni değerler ile bu alana ait değerler toplumsal düzen, aile güvenliği, ulusal güvenlik, karşılıklı iyilik, temizlik, ait olma ve sağlıklı olma değerleri olmuştur (Schwartz, 1992).

Schwartz bir sonraki çalışmasını 44 ülkede 97 örneklem ile yapmıştır (Schwartz, 1994). Bu çalışmasında Schwartz (1994) değerleri 10 kategoriye ayırmıştır. Bunlar; güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilik, geleneksellik, uyum ve güvenlidir.

Schwartz 2012'de yaptığı bir diğer çalışma ile kuramını 82 ülkeden topladığı verilerle tekrar gözden geçirmiş ve bazı değişiklikler yapmıştır. Bu çalışmasında Schwartz 1992 yılında yaptığı çalışmada yer verdiği maneviyat değer alanını birçok kültürde büyük önem taşımaya rağmen evrensel boyutta olmayabileceği ve kültürlerarası bir tutarlılığı olmadığı için kuramından çıkarmış, bunun yerine evrenselcilik değer alanı başlığı altında maneviyat alanında yer alan değerlere de yer vermiştir (Schwartz, 2012).

Evrenselcilik alanı toplumun ve dünyanın refahını ve doğayla ilgili olan şeyleri ilgilendirir. Bu alanda yer alan değerler açık fikirli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, barış içinde bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, bilgelik ve çevreyi koruma, iç uyum ve manevi bir yaşam değerleridir (Schwartz, 2012).

İlgili literatür incelendiğinde ulaşılan çalışmaların genellikle kitaplarda yer alan metinler üzerinden yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca sadece bir metin türü üzerinden, bu metinlerde değerlerin yer alıp almama durumunu inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır (Çapoğlu ve Okur, 2015; Fırat ve Mocan, 2014; Pilav ve Erdoğan, 2016). Çalışmaların bazıları ise kitaplar veya dergilerde yer alan metinler, etkinlikler ve sorular gibi bütün elementleri değerlendirmeye almışlardır (Karacan, 2018; Sayın, Orbay ve Altunay Şam, 2019; Şahin ve Başgöl, 2018; Şahin ve Tuğrul, 2020; Yeter ve Kurtde Fidan, 2021). Çalışmalardan elde edilen bulgular genelde kitapların değer aktarımı konusunda yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır (Acar ve Yaman Kasap, 2020; Aydın, 2019; Çapoğlu ve Okur, 2015; Çelikkaya, 2013; Doğan ve Gülüşen, 2011; İkinci Çelikpazu ve Aktaş, 2011; Fırat ve Mocan, 2014; Güven ve Yıldırım, 2019; Keskin, 2015; Sezer, 2005; Şen, 2008). Bunun yanında kitapların değerler yönünden yeterli olduğu sonucuna varan çalışmalar da bulunmaktadır (Güzel, 2013; Padem ve Aktan, 2014; Yiğit ve Tarman, 2013).

Çalışmalar kitaplarda yer alan çoğu değerlerin de kitap içerisinde dengesiz bir şekilde dağılım gösterdiğini ortaya koymuştur (Acar ve Yaman Kasap 2020; Aktan ve Padem, 2013; Çapoğlu ve Okur, 2015; Ecerkale ve Bayrak, 2018; Evin ve Kafadar, 2004; Gül, 2017; Güven ve Yıldırım, 2019; Hatay Uçar, 2019; Karacan, 2018; Pilav, Demir ve Demir, 2015; Sayın vd., 2019). Kitaplarda yer verilen değerler ve yer alma sıklıkları ise çeşitlilik göstermektedir.

Araştırmanın Önemi

Bireyler değerleri öncelikle ilk girdikleri topluluk olan ailede kazanırlar. Ancak daha sonra içerisinde bulunacakları daha büyük topluluklarda ailelerinde kazanmış oldukları bu değerler yetersiz kalabilir ya da toplumun değerleriyle tamamen çatışabilir. Bu tür durumlarda bir eğitim-öğretim kurumu olan okullar toplumda genel olarak kabul gören değerleri kazandırma ve ailede kazanılan değerlerin güçlendirilmesi adına devreye girer. Toplumda ortak kabul gören değerleri kazanan kişinin içinde bulunduğu topluma aidiyet duygusu daha da artar.

Son yıllarda Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleri başta olmak üzere bütün derslerin öğretim programlarına değer eğitimi dâhil edilmiştir. Bu durum okullarda değerler eğitime önem verilmeye başlandığının açık bir göstergesidir. Derslerde değerler eğitimi konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların genellikle Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve

Türkçe gibi ders içeriklerine dâhil olacak şekilde kitapların ve kitaplarda yer alan metin, görsel ve etkinliklerin değer kazandırmada etkililiği adına yapılmış çalışmalar olduğu görülmektedir (Aktan ve Padem, 2013; Ekinci Çelikpazu ve Aktaş, 2011; Erdönmez, 2019; Güven ve Yıldırım, 2019; Güzel, 2013; Padem ve Aktan, 2014; Yiğit ve Tarman, 2013). Bu doğrultuda bu çalışmada 6. sınıf İngilizce ders kitaplarındaki metinlerde yer alan değerlerin Schwartz'ın (2012) değer kategorileri doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Schwartz'ın (2012) değer sınıflamasının bu araştırmada temel alınmasının nedeni ise yapılan literatür taraması sonucunda Schwartz tarafından belirlenen sınıflamanın diğer değer sınıflamalarını da kapsayan en geniş kapsamlı değer sınıflaması olduğunun tespit edilmesidir. Daha önce İngilizce derslerinde kullanılan kitapları değerler açısından inceleyen bir araştırma bulunmaması açısından bu araştırma önem kazanmaktadır. Ayrıca bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulgularla İngilizce ders kitaplarında Schwartz'ın (2012) değer sınıflamasında yer alan hangi değerlere yer verildiği, bunların sıklıkları tespit edilerek kitaplardaki bu eksikliklerin giderilmesi ve kitapların değerler eğitiminde etkin bir şekilde kullanılması hedeflenmiştir. Böylelikle değerler eğitimine sadece birkaç ders içeriğinde değil İngilizce ders kitaplarında da yer verilmesi konusunda bir farkındalık oluşturulma noktasında literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan metinlerde Schwartz'ın (2012) değer sınıflamasındaki hangi değerlere yer verildiğini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada yer verilen alt problemler şunlardır:

- 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan metinlerde Schwartz'ın (2012) sınıflamasındaki değerler ne sıklıkla yer almaktadır?
- Metinlerde yer alan değerler Schwartz'ın (2012) hangi değer kategorilerinde yer almaktadır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada 6. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan metinlerin içerdiği değerler bakımından incelenmesi amacıyla nitel araştırma desenlerinden durum çalışması benimsenmiştir. 6. sınıf İngilizce ders kitapları incelenirken ders kitaplarında yer alan metinler üzerinde Schwartz (2012) tarafından belirlenmiş olan 10 temel alandan (öz yönelim, uyarılım, hazcılık, başarı, güç, güvenlik, uyuma, geleneksellik, iyilikseverlik ve evrensellik) ve bu alanlarda yer alan 36 alt değerden (aileye önem verme, sevgi, yardımsever olmak, sorumluluk, zevk-hayattan tat almak, arkadaşlık, sağlıklı olmak, kibar olmak, toplumsal adalet, temiz olmak, çevreyi korumak, barış içinde bir dünya istemek, özgür olmak, eşitlik, zeki olmak, sosyal düzen, aile güvenliği, ulusal güvenlik, dürüstlük, bağışlayıcılık, sadakat, yaratıcılık, meraklı olma, açık fikirli olma, bilgelik, öz denetim, cesur olmak, dinamik ve heyecanlı bir yaşama sahip olmak, otorite, zenginlik, sosyal güç, geleceğe saygı, alçak gönüllü dindar, kanaatkârlık ve geleneklere bağlı) oluşan sınıflama doğrultusunda doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi yönteminde araştırılması hedeflenen durumlar hakkında bilgi içeren yazılı materyaller incelemeye alınmaktadır. Eğitim alanında kullanılan ders kitapları, öğretim programları, eğitimle

ilgili resmî belgeler, öğrenci ödevleri, öğretmen dosyaları doküman olarak kullanılacağı gibi film, video ve fotoğraf gibi materyaller de inceleme için kaynak olabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması Süreci

Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Talim ve Terbiye Kurulunun 18.04.2019 gün ve 8 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilen 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokulların 6. sınıflarında okutulan iki farklı ders kitabıdır. Bu ders kitaplarında bulunan metinlerde yer alan değerler Schwartz (2012) tarafından belirlenmiş değer kategorileri dikkate alınarak incelenmiştir. Kitapların incelenmesini kolaylaştırmak adına Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevine ait Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu İngilizce 6 Ders Kitabı araştırmada D1 olarak, Pasifik Yayınlarına ait English Route 6 Course Book ise D2 olarak adlandırılmıştır. Bu kitaplarda yer alan metinler seçilirken kitaplarda yer alan Reading ve Listening bölümleri dikkate alınmıştır. Metinler kısa okuma parçaları, şiirler, şarkılar ve diyaloglardan oluşmaktadır. D1'den 19 okuma metni ve 29 dinleme metninden oluşan toplam 48 metin, D2'den ise 20 okuma metni ve 30 dinleme metninden oluşan toplam 50 metin incelemeye dâhil edilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Ders kitapları analiz edilirken içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem belirli kurallara göre belirlenmiş kodlamalara bağlı olarak bir veri içerisindeki sözcüklerin bu kodlamalarla belirtildiği sistematik ve yinelenebilir bir yöntemdir. Bu yöntemde amaç metinlerden oluşan bir veri dizisinde belli ifadelerin varlığını ve sıklığını belirlemektir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020). Bu araştırmada öncelikle ders kitaplarında yer alan metinler belirlenmiştir. Daha sonraki aşamada metinler elektronik ortama aktarılmış ve metinlerde yer alan cümleler Schwartz (2012) tarafından belirlenen 36 alt değer doğrultusunda değerlendirilmiştir. Cümleler değerlendirilirken cümlelerde yer alan ifadelerden anlam çıkarılarak değerler tespit edilmiştir. Son aşamada metinlerde yer alan değerler ve bunların yer alma sıklıkları tablollaştırılıp yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu araştırmada geçerlik ve güvenirliliği sağlamak için veriler daha önceden oluşturulmuş bir kavramsal çerçeve doğrultusunda toplanmış ve elde edilen verilerin bu çerçeve ile uyumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırmada elde edilen verilerden yola çıkılarak tahminler ve genellemeler elde edilmiş ve bu doğrultuda sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları araştırmada temel alınan kavramsal çerçeve ve araştırma soruları ile tutarlıdır. Elde edilen bulgulara ilişkin başka araştırmalarla karşılaştırılacak şekilde ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Araştırmanın dayandığı kavramsal çerçeve ve varsayımlar açık bir şekilde belirtilmiştir. Verileri toplamada kullanılan ölçme aracı, verilerin toplanma şekli, verilerin analiz edilmesi ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı açık bir şekilde ortaya konmuştur. Araştırmada toplanan verilere ilişkin doğrudan alıntılara yer verilerek ayrıntılı betimleme yapılmıştır. Araştırmada benimsenen desen, verilerin ham şekli, analizi ve bunların sonuçlarına ilişkin oluşturulan bütün dokümanlar toplanıp bir uzmana gönderilmiş, bu uzman bütün bu dokümanları değerlendirmiş ve araştırmacıya dönüt vermiştir.

BULGULAR

Yapılan inceleme sonucu D1’de yer verilen 48 metinden sadece bir metinde herhangi bir değere rastlanmazken D2’de 50 metinden 5’inde hiçbir değere yer verilmediği tespit edilmiştir.

Her iki kitap da genel olarak değerlendirildiğinde değer sıklıklarının kitaplara göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Değerlerin kitaplarda yer alma sıklıkları

Schwartz’ın değer sınıflamasında yer alan alt değerler	D1’de yer alma sayısı	%	D2’de yer alma sayısı	%
Aileye önem verme	18	5,2	14	3,6
Sevgi	27	7,9	25	6,5
Yardımsaver olmak	13	3,8	17	4,4
Sorumluluk	40	11,7	57	15
Zevk, hayattan tat almak	107	31,4	134	35,3
Arkadaşlık	19	5,5	28	7,3
Sağlıklı olmak	17	5	24	6,3
Kibar olmak	35	10,2	11	2,9
Toplumsal adalet	12	3,5	14	3,6
Temiz olmak	14	4,1	7	1,8
Çevreyi korumak	27	7,9	40	10,5
Barış içinde bir dünya istemek	1	0,2	1	0,2
Özgür olmak	6	1,7	1	0,2
Eşitlik	4	1,1	4	1
Zeki olmak	0	0	2	0,5
Sosyal düzen	0	0	0	0
Aile güvenliği	0	0	0	0
Ulusal güvenlik	0	0	0	0
Dürüstlük	0	0	0	0
Bağışlayıcılık	0	0	0	0
Sadakat	0	0	0	0
Yaratıcılık	0	0	0	0
Meraklı olma	0	0	0	0
Açık fikirli olma	0	0	0	0
Bilgelik	0	0	0	0
Öz denetim	0	0	0	0
Cesur olmak	0	0	0	0
Dinamik ve heyecanlı bir yaşama sahip olmak	0	0	0	0
Otorite	0	0	0	0
Zenginlik	0	0	0	0
Sosyal güç	0	0	0	0

Geleneğe saygı	0	0	0	0
Alçak gönüllü	0	0	0	0
Dindar	0	0	0	0
Kanaatkârlık	0	0	0	0
Geleneklere bağlı	0	0	0	0
Toplam	340	100	379	100

Tablo 1 değerlendirildiğinde D1’de 14 değer türü D2’de ise 15 değer türü tespit edildiği görülmektedir. Her iki kitapta da sıklıkları değişmekle birlikte aynı değerlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Yalnızca D2’de iki kez yer verilen zeki olmak değerine D1’de yer verilmemiştir. Her iki kitapta da en sık yer verilen ilk iki değer sırasıyla zevk, hayattan tat alma ve sorumluluk değerleri olduğu görülmektedir. Kitaplarda en az yer verilen iki değer ise D1’de eşitlik ve barış içinde bir dünya iken D2’de barış içinde bir dünya ve özgür olmak olmuştur. D1’de 22 değere hiç yer verilmezken D2’de 21 değere hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Her iki kitapta yer alan üniteler ayrı ayrı değerlendirildiğinde:

- D1’de değer türünün en fazla olduğu ünite 9. ve 10. ünitelerdir. Bu ünitelerde sekiz değer türü tespit edilmiştir.
- D2’de değer türünün en fazla olduğu üniteler 1, 8 ve 10. ünitelerdir. Bu ünitelerde de sekiz değer türü tespit edilmiştir.
- Değer sayılarının en fazla olduğu üniteler ise D1’de ve D2’de 9. ünitelerdir. Sekiz değer türü sırasıyla toplamda 97 ve 78 kez bu ünitelerde tespit edilmiştir.
- D1’de değer türünün en az olduğu ünite 2, 4 ve 5. ünitelerdir. Bu ünitelerde üç değer türü tespit edilmiştir.
- D2’de en az değer türünün olduğu üniteler 2 ve 5. ünitelerdir. Bu ünitelerde üç değer türü tespit edilmiştir.
- Değer sayısının en az olduğu ünite D1’de 6. ünitedir. Bu üniteye beş değer türünün yedi kez kullanıldığı tespit edilmiştir.
- Değer sayısının en az olduğu ünite D2’de 6. ünitedir. Bu üniteye altı değer türü toplamda altı kez kullanılmıştır.

Kitaplarda tespit edilen değerler Schwartz tarafından belirlenen değer kategorilerine göre değerlendirildiğinde:

- Sağlıklı olmak değeri D1’de 17, D2’de 24 sıklıkla, temiz olmak değeri D1’de 14, D2’de 7 sıklıkla Schwartz’ın güvenlik başlığı altında yer alan değerlerdir.
- Yardımsever olmak değeri D1’de 13, D2’de 17 sıklıkla, sorumluluk sahibi olmak değeri D1’de 40, D2’de 57 sıklıkla, sevgi değeri D1’de 27, D2’de 25 sıklıkla ve arkadaşlık değeri D1’de 19, D2’de 28 sıklıkla iyilikseverlik başlığı altında yer almaktadır.
- Özgür olmak değeri D1’de 6, D2’de 1 sıklıkla öz-yönelim başlığı altında yer alan bir değerdir.
- Toplumsal adalet değeri D1’de 12, D2’de sıklıkla, eşitlik değeri D1’de 4, D2’de 4 sıklıkla, barış içinde bir dünya istemek değeri D1’de 1, D2’de 1 sıklıkla ve çevreyi korumak değeri D1’de 27, D2’de 40 sıklıkla evrenselcilik başlığı altında yer verilen değerlerdir.
- Zevk, hayattan tat alma değeri D1’de 107, D2’de 134 sıklıkla hazcılık başlığı altında yer almaktadır.

- Aileye önem verme değeri D1’de 18, D2’de 14 sıklıkla ve kibar olmak değeri D1’de 35, D2’de 11 sıklıkla uyma başlığı altında yer almaktadır.
- Zeki olmak değeri D1’de 0, D2’de 2 sıklıkla ise başarı başlığı altında yer alan bir değerdir.

Bu bulgulara göre kitaplarda Schwartz’ın değer kategorisinde yer alan 10 değer kategorisinden her iki kitapta da altı değer kategorisinin (güvenlik, iyilikseverlik, öz yönelim, evrenselcilik, hazcılık, uyum) içerisinde yer alan herhangi bir değere yer verildiği görülmüştür. D2’de D1’den farklı olarak başarı kategorisinde yer alan bir değere de yer verilmiştir.

Ayrıca;

- Güvenlik kategorisinde yer alan sosyal düzen, aile güvenliği ve ulusal güvenlik değerlerine,
- İyilikseverlik kategorisinde bulunan dürüstlük, bağışlayıcılık ve sadakat değerlerine,
- Öz-yönelim kategorisinde bulunan yaratıcılık ve meraklı olma değerlerine,
- Evrenselcilik kategorisinde bulunan açık fikirli olma ve bilgelik değerlerine,
- Uyma kategorisinde bulunan öz-denetim değerine her iki kitapta da yer verilmemiştir.
- Her iki kitapta da uyarılımlar (cesur olmak, dinamik ve heyecanlı bir yaşama sahip olmak), güç (otorite, zenginlik, sosyal güç) ve geleneksellik (geleneğe saygı, alçakgönüllü, dindar, kanaatkârlık, geleneklere bağlı) değer kategorilerine ilişkin herhangi bir değere rastlanmamıştır.

Kitaplarda en sık yer verilen değerlere ilişkin bazı örnekler şu şekildedir:

Zevk, hayattan tat alma değeri

Metinlerde zevk, hayattan tat alma değeri genellikle yapmaktan zevk duyulan aktivitelerin ifade edildiği cümlelerde tespit edilmiştir.

“...I ..... a traditional folk dance course.”

(D1, Ünite 1, s.24).

“I play football on Thursdays, swim on Mondays and attend a folk dance course on Fridays.”
(D2, Ünite 1, s.16).

Hi. I'm Berna. I like eggs, butter, jam, honey, cheese and olives at breakfast. I like pastrami, tomatoes and cucumbers with bread or bagels, too. I drink tea.

Hi, I'm Bruce. I like croissants, butter, jam and boiled eggs at breakfast. I drink orange juice or tea with milk.

(D2, Ünite 2, s.31).

Liz: You are right but I love shopping and there are a lot of shopping centres in the cities.

(D1, Ünite 3, s.60).

**Don't worry, be happy.
Be happy, be happy!**

(D1, Ünite 4, s.77).

**Let's go to the beach and swim!
I think it is fantastic.**

(D1, Ünite 5, s. 97).

I like my job.

I love my job.

(D2, Ünite 6, s. 90).

with my grandmother. My grandfather and I walked in the forest. We stayed in a tent and I enjoyed it very much.

(D1, Ünite 6, Metin 3, s. 130).

Sorumluluk değeri

Metinlerde sorumluluk değeri genellikle kişinin kendi sorumluluklarını bilip bunları yerine getirmesi ve duyarlı bir vatandaş olarak içinde yaşadığı çevreye ve bu çevrede yer alan insanlara ilişkin sorumlulukları şeklinde yer almaktadır.

"...I take care of my cat and play with her."

(D1, Ünite 1, s. 19).

Julia: We should (3) ..... to school. We should (4) use public.....
cycle or walk transportation

(D1, Ünite 9, s. 162).

"...we should unplug the electrical devices and turn off the lights when we're not using them."
"...we shouldn't leave the taps running."

"We should use solar energy more and don't forget to recycle our old batteries."

"...we shouldn't use more energy than we need." (D1, Ünite 9, s. 167).

"Use less water."

"Turn off the lights."

"Unplug electrical devices at night."

"Don't cut down the trees."

"Don't throw garbage on the streets."

"Recycle." (D2, Ünite 9, s. 125).

You shouldn't buy unnecessary things in the market. Reuse the items such as jars, pots, newspapers, carrier bags, packaging papers, etc. Classify the rubbish as paper, plastic, metal and glass to recycle.

(D2, Ünite 9, s. 129).

Çevreyi

koru

"We shouldn't throw rubbish into the water."

"Factories shouldn't pour their wastes into the water sources."

Don't throw your rubbish around!

"We should cycle or walk to school."

"We should use public transportation."

"We should recycle our litter."

"We should protect the animals." (D1, Ünite 9, s. 162).

Instead, you should recycle your litter.

(D1, Ünite 9, s. 165).

"Unplug your computer and turn off the lights!"

"Don't forget to turn the tap off!"

"...be more careful about the use of energy and save energy sources!" (D1, Ünite 9, s. 169).

1. Use less water.
2. Turn off the lights.
3. Unplug electrical devices at night.
4. Don't cut down the trees.
5. Don't throw garbage on the streets.
6. Recycle.

(D2, Ünite 9, s. 125).

"...first we should save energy."

- “...we should save energy.”
“We can use less water and electricity.”
“Turn off the lights and electrical devices.”
“Don’t waste water.”
“We shouldn’t leave the water running and we should unplug the computer and the TV.”
“Recycling. It saves energy and money.”
“You can use the same thing again and again.”
“We should put glass, paper, plastic and metal in different bags.”
“...we should take them (glass, paper, plastic, metal) to the recycling bins.” (D2, Ünite 9, s. 132).

Kibar olmak

Kibarlık gösteren ifadelere özellikle diyaloglarda yer verilmiştir.

- “Pardon me?”
“No, thanks.”
“...,please.”
“...Thank you.” (D1, Ünite 2, s.30).
“Good morning.”
“Welcome toLuca’s!”
“...thanks.”
“...please?”
“Enjoy your breakfast.”
“Thank you.” (D1, Ünite 2, s.37).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen bulgulara göre D1’de 14 değer türü toplam 340 kez, D2’de ise 15 değer türü 379 kez tespit edilmiştir. Buradan D2’de D1’den daha fazla değere daha fazla yer verildiği sonucu elde edilmiştir. Ancak bu fark dikkat çekecek kadar fazla değildir. Her iki kitapta da aynı değer türleri tespit edilmiştir. Yalnızca incelenen D2’de D1’den farklı olarak iki kez zeki olmak değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Her iki kitapta da yer alan değerler aileye önem verme, sevgi, yardımsever olmak, sorumluluk sahibi olmak, zevk ve hayattan tat almak, arkadaşlık, sağlıklı olmak, kibar olmak, toplumsal adalet, temiz olmak, çevreyi korumak, barış içinde bir dünya istemek, özgür olmak ve eşitlik değerleridir.

Yapılan inceleme sonucunda her iki kitapta da en sık tekrar eden değer zevk, hayattan tat alma değeri olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç Kaliyeva (2015) tarafından yapılan araştırma ile benzerlik göstermektedir. Kaliyeva araştırmasında incelediği yabancılar tarafından İngilizce öğretmek amacıyla hazırlanmış ve Türkiye’de okutulan kitaplarda en fazla yer verilen değerlerden birinin zevk değeri olduğu sonucunu elde etmiştir. Bu araştırma dışında İngilizce ders kitaplarını değerler açısından inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Gül (2017) Türkçe kitabında yer alan metinlerle yaptığı araştırmada zevk değerinin metinlerde en fazla yer alan değerlerden biri olduğu sonucuna varmıştır.

Zevk, hayattan tat alma değerinden sonra her iki kitapta da sorumluluk en sık tekrar eden değerdir. Bu değere D1’de 40 kez yer edilirken D2’de 57 kez yer verilmiştir. Doğan ve Gülüşen (2011), Kuş, Merey ve Karatekin (2013), Güzel (2013), Koç (2013), Çelikkaya (2013), Şahin ve

Başgöl (2018), Güven ve Yıldırım (2019), Şahin ve Tuğrul (2020) ve Koltaş (2020) da yaptıkları araştırmalarda sorumluluk değerinin kitaplarda en fazla yer verilen değerlerden biri olduğu sonucunu elde etmiştir.

Metinlerde en az yer verilen değerler değerlendirildiğinde ise her iki kitapta da metinlerde en az yer verilen değer barış içinde bir dünya değeri olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu Baki (2019), Ecerkale ve Bayrak (2018), Güzel (2013), Kaliyeva (2015), Kuş vd. (2013) ve Şen (2008) tarafından yapılan araştırma sonuçları tarafından desteklenmektedir. Bu bulgunun aksine Aktan ve Padem (2013) yaptıkları araştırmada barış değerini metinlerde en sık yer verilen değerlerden bir olarak tespit etmişlerdir.

Değerler açısından kitapların üniteler arası dağılımın farklılık göstermesi değerlerin ünitelere göre dengeli bir şekilde dağılmadığını göstermektedir. Ayrıca değerler metinlere de dengeli bir şekilde yayılmamıştır. Bu sonuçlar Acar ve Yaman Kasap (2020), Aktan ve Padem (2013), Doğan ve Gülüşen (2011), Ersoy ve Şahin (2012), Evin ve Kafadar (2004), Gül (2017), Hatay Uçar (2019), Karacan (2018), Keskin (2015), Pilav vd. (2015), Pilav ve Erdoğan (2016) ve Yılar (2016) tarafından yapılan araştırmalarla da desteklenmiştir. Ayrıca değer türlerinin dağılımı incelendiğinde temaların değerlerde belirleyici olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada varılan bir diğer sonuç metinlerde yer alan değerlerin genellikle dolaylı olarak verilmesidir. Aynı sonuca Hatay Uçar'ın (2019) araştırmasında da ulaşılmıştır. Bu durum metinlerin asıl amacının değer kazandırmak olmadığını düşündürmektedir. Bütün bu sonuçlar değerlendirildiğinde 6. sınıf İngilizce kitaplarının değerler açısından yetersiz olduğu yorumu yapılabilir.

Kitaplar Schwartz'ın (2012) değer kategorilerine göre değerlendirildiğinde kitaplardaki metinlerde en fazla değer çeşidine sahip olarak hazırlık, iyilikseverlik ve evrenselcilik başlıklarında değere yer verilirken uyarılım, güç ve geleneksellik başlıklarında hiç değere yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Schwartz (2012)'a göre değer kategorilerinde en önemli değer kategorileri iyilikseverlik, öz-yönelim ve evrenselcilik değerleri iken insan doğasına ters düşmesinden dolayı en az öneme sahip değerler güç ve uyarılım değerleridir. Kitaplarda üzerinde daha fazla durulan değerler bu açıdan değerlendirildiğinde iyilikseverlik ve evrenselcilik değeri Schwartz tarafından belirtilen görüşe uygun şekilde en çok yer verilen değerlerden olmuştur. Bunların aksine öz-yönelim değer kategorisine ilişkin hiçbir değere her iki kitapta da yer verilmemiştir. Schwartz'a göre en az öneme sahip değer kategorilerinden olan uyarılım ve güç değerlerine her iki kitapta da rastlanmamıştır. Buradan tam anlamıyla olmasa da kitaplar ve Schwartz'ın bakış açısı arasında bir uyum olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Sonuçlar doğrultusunda İngilizce ders kitaplarına ilişkin verilebilecek öneriler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Ders kitaplarının mevcut öğretim programları doğrultusunda hazırlandığı göz önünde bulundurulursa öncelikle öğretim programında değerler eğitimi daha açık ve kapsayıcı şekilde vurgu yapacak değişikliklerin yapılması gerekebilir.
- Kitaplarda yapılan araştırma sonucunda hiç yer almadığı tespit edilen öz-yönelim, uyuma, geleneksellik ve güvenlik değerlerine yer verilebilir.
- Kitaplarda değerlere daha dengeli bir şekilde yer verilmelidir. Değerler ünitelere ve ünitelerde yer alan metinlere eşit miktarda dağıtılmalıdır. Temalar daha çok değerleri dikkate alacak şekilde seçilebilir.

Etik Kurul Onayı: Araştırmanın veri kaynaklarını dokümanlar oluşturması nedeniyle etik kurul raporu için başvuru yapılmamıştır.

Yazar Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmaya birinci yazar %70, ikinci yazar ise %30 katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

KAYNAKÇA

- Acar, B. ve Yaman Kasap, M. (2020). Ortaöğretim biyoloji ders kitaplarında değerlerin analizi. *Sakarya University Journal of Education*, 10(2), 336-349
- Aktan, O. ve Padem, S. (2013). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan okuma metinlerinde yer alan değerler. *Asya Öğretim Dergisi*, 1(2), 44-55
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26
- Aydın, H. (2019). *Coğrafya ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi coğrafya öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer aktarımı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109-146
- Biros, Y. (2019). *Çeviri çocuk kitaplarındaki değerler eğitimi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. Baskı). Pegem Akademi
- Clawson, C. J., & Vinson, D. E. (1978). Human values: a historical and interdisciplinary analysis. *Advances in Consumer Research*, 5, 396-402
- Çapoğlu, E. ve Okur, A. (2015). Ortaokul 8. sınıf türkçe ders kitaplarındaki şiirlerde yer alan değerler. *Sakarya University Journal of Education*, 5(3), 90-104.
- Çelikkaya, T. (2013). Ortaokulda doğrudan kazandırılacak değerlerin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi kitabına yansıma düzeyleri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1715-1731
- Doğan, B. ve Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102
- Ecerkale, N. ve Bayrak, Ö. (2018). Türkçe 7. sınıf ders kitabındaki metinlerin değerler açısından incelenmesi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 4(2), 277-287
- Ekinci Çelikpazu, E. ve Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7 ve 8. sınıf türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 6(2), 413-424.
- Erdönmez, A. (2019). İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin değer eğitimi bakımından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

- Ersoy, F. ve Şahin, T. (2012). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1535-1558
- Evin, İ. ve Kafadar, O. (2004). İlköğretim sosyal bilgiler programının ve ders kitaplarının ulusal ve evrensel değerler yönünden içerik çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 293-304.
- Fırat, H. ve Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183(183), 25-49
- Genç, S. Z. (2020). Değerler: temel kavramlar. S. Z.Genç ve A. Beldağ (Ed.), *Karakter ve değer eğitimi farklı bakışlar örnek etkinlikler içinde* (ss.3-16). Pegem Akademi
- Gül, M. (2017). Türkçe ders kitabındaki metinlerin (5. sınıf) değerler eğitimi yaklaşımıyla incelenmesi. *Erciyes Journal of Education*, 1(1), 59-78
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar* (3. Baskı). Ötüken Baskı.
- Güven, S. ve Yıldırım, N. (2019). Ortaokul beşinci sınıf türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin değerler açısından incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 12(66)
- Güzel, D. (2013). 3. Sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
- Hatay Uçar, F. (2019). İlkokul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarında değerler eğitimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
- Kaliyeva, A. (2015). *Türkçe ve İngilizce ders kitaplarında değerler eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi
- Karababa, A. (2019). Kuramsal temelde değer. B. Dilmaç ve H. H. Bircan (Ed.), *Değer ve Değerler Psikolojisi içinde* (ss.1-19). Pegem Akademi
- Karacan, H. (2018). Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarında yer alan milli ve evrensel değerlerin analizi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 1(1), 1-10
- Keskin, Y. (2015). Tarih dersi öğretim programı ve ders kitaplarında değerler eğitimi. *Turkish Studies*, 10(7), 659-674
- Koç, M. (2013). 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler bakımından incelenmesi: (1981 ve 2006 Türkçe öğretim programlarına göre hazırlanan ders kitapları). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi
- Koltaş, E. (2020). *Lise biyoloji, fizik, kimya ders kitaplarının değerler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi
- Kuş, Z., Merey, Z. ve Karatekin, K. (2013). İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 183-214
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76

- Olca İmamoğlu, E. ve Karakitapoğlu Aygün, Z. (1999). 1970'lerden 1990'lara değerler: üniversite düzeyinde gözlenen zaman, kuşak ve cinsiyet farkları. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 14(44), 1-22
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-240
- Padem, S. ve Aktan F. (2014). İlköğretim 5. sınıf türkçe ders kitabında yer alan değerlerin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 5-24
- Pilav, S., Demir, H. A. ve Demir H. (2015). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin değer iletimi açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(206), 16-29
- Pilav, S. ve Erdoğan, Ş. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(210), 351-371
- Sapsağlam, Ö. (2020). *Erken çocuklukta karakter ve değer eğitimi teoriden uygulamaya*. E. Ömeroğlu (Ed.). Pegem Akademi
- Sayın, V., Orbay, K. ve Altunay Şam, E. (2019). 5. sınıf matematik ders kitabının değerlerimiz açısından incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019(Özel Sayı), 161-171
- Schaefer, R. T. (2013). *Sosyoloji*. (Çev. Simten Coşar ve Gülden Özcan). Palme Yayıncılık
- Schwartz, S. H. & Bilsky W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(3), 550-562
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances In Experimental Social Psychology*, (25), 1-65
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values?. *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 1-20.
- Sezer, Ö. (2005). *İlköğretim 1. kademe Türkçe ders kitaplarında değerlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi
- Şahin, Ö. ve Başgül, M. (2018). Ortaokul matematik ders kitaplarında sosyal değerler. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 90-104
- Şahin, Ö. ve Tuğrul, K. (2020). İlkokul matematik ders kitaplarında sosyal değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 173-208
- Şen, Ü. (2008). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1)5, 763-779
- Tezcan, M. (2016). *Sosyolojiye giriş* (Genişletilmiş 9. Baskı). Anı Yayıncılık
- Tutar, H. (2016). *Sosyal psikoloji kavramlar ve kuramlar* (3. Baskı). Seçkin Yayıncılık
- Türk Dil Kurumu. (2021). *Türk dil kurumu sözlükleri*. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi

- Uysal, E. (2008). Çağımızda değer kaymalarının doğurduğu sonuçlar ve etik kimliğin korunması. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(1), 67-79
- Yeter, F. & Kurtdebe Fidan, N. (2021). Value of "Helpfulness" in children's magazines. *Journal of Education and Future*, (20), 61-74
- Yılar, R. (2016). İlettiği değerler açısından ilkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler üzerinde incelemeler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 490-506
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık
- Yiğit, M. F. ve Tarman, B. (2013). Değerler Eğitiminin İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Yeri ve Önemi. *Journal of Social Studies Education Research*, 4(2), 79-102.
- Zencirkıran, M. (2017). *Sosyoloji*. Doğa Yayınevi.